

Topluluk Duygusu ve Mahalle Biçimi: Yeni Kentçi Sosyal Öğretinin Bir Değerlendirmesi^(*)

Emily TALEN^(**)
Çev: Yusuf ŞAHİN^(***)

Özet

Yeni kentçilik, “geleneksel mahalle tasarımı”na ek olarak “yeni-geleneksel gelişme”yi de içeren bir şemsiye terimdir. Geleneksel mahalle tasarımı, “topluluk duygusu” yaratmada yapıyı çevrenin gücüne devam eden inançtan kaynaklanmaktadır. Bu makalenin amacı; yeni kentçiliğin sosyal öğretisinin başarılı bir şekilde desteklenip desteklenemeyeceğini ya da en azından topluluk duygusu sorunuyla ilgilenen sosyal bilim literatürüyle bütünleştirilip bütünleştirilemeyeceğini değerlendirmektir. Bu amaca yönelik olarak makale öncelikle yeni kentçiliğin sosyal öğretisini ana hatlarıyla izah etmektedir; daha sonra, genel olarak bir topluluk duygusunun, kentlerin ve mahallelerin fiziksel biçimlerini, özellikle yeni kentçi ilkeleri takip edeceği düşüncesini destekleyen ya da bu düşünceyle çatışan ampirik bulguları tartışmaktadır. Bu temel sağlandıktan sonra, makalenin kalan kısmı araştırma ile öğreti arasında bir uzlaştırmadan söz edilip edilemeyeceğini, yeni kentçiliğin sosyal talepleri ile sosyal bilimler tarafından yapılmış araştırma sonuçları arasındaki çeşitli açık karşıtlıklar ışığında ortaya konulmaktadır. Yeni kentçilerin (fiziksel tasarımıyla ilgili olarak) topluluk duygusunun anlamını aydınlatmaları ihtiyacının ortaya çıktığı söylenebilir. Ayrıca, bazı araştırmalar, oturan (kent sakini) etkileşiminin ve topluluk duygusunun çevresel faktörlerle ilişkili olduğu düşüncesini desteklediği, ancak bu amacın genellikle bazı ara değişkenler yoluyla elde edildiği ileri sürülmektedir. Bu son nokta, diğer tasarım ilkelerinden bir kaçının farklı bir tasarım felsefesi yoluyla aynı sonucu üretip üretemeyeceği sorusunu gündeme getirmektedir. Daha ileri düzeydeki araştırma gereksinimi vurgulanmaktadır. Bu araştırma, sorunun daha doğrudan araştırılması üzerinde yoğunlaşmalıdır.

-
- ^(*) E. Talen (1999) “Sense of community and neighbourhood form: an assessment of the social doctrine of new urbanism, *Urban Studies*, 36(8) (July 1999), s. 1361- 1379.
^(**) Emily Talen, Dallas’ta Teksas Üniversitesi Sosyal Bilimler Okulu ve Gelişim Çalışmaları Bruton Merkezinde çalışmaktadır.
^(***) Araş. Gör., Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yeni kentçiliğin sosyal öğretilerine göre, güçlü birbirine sıkı sıkıya bağlı bir topluluk, kutsanmış bir Amerikan simgesidir (Katz, 1994); öyle ki bu simge, yeni tasarım ilkelerine göre kentlerin yeniden inşası yoluyla yeniden canlandırılabilir. Yeni kentçilik, “yeni-geleneksel (neo-traditional) gelişme”yi ve “geleneksel mahalle tasarımı”nı kapsayan bir şemsiye kavram olarak artan bir şekilde popülerlik kazanan bir plânlama hareketidir.¹ Bu hareketin kurucuları inancına vurgu yapmaktadır: Yapılı çevre, “bir topluluk duygusu” yaratacaktır. Bu düşünce şu kaynaklardan beslenir: Özel iletişim ağları basitçe gerçek mahallelerin ikame edicileri değildir; topluluklarımızı nasıl yeniden inşa edebileceğimizle ilgili yeniden formüle edilmiş, bir felsefe, vatandaşlıkla ilgili bugünkü eksiklerimizin üstesinden gelecek, sosyal sermayeyi inşa edecek ve son zamanlarda kaybedilen bir topluluk ruhunu yeniden canlandıracaktır. Binaenaleyh, yeni kentçilerin iddiası şudur: Standart banliyöleşme (türü) gelişmenin en önemli eksikliği, estetik veya çevre ile ilgili değerleri dikkate almaması değildir; asıl eksikli, bu tür bir gelişmenin sinsi sosyal etkileridir (Duany ve Plater-Zyberk, 1992). Yeni kentçilerin iddia ettiğine göre reformist eğilim, (banliyöleşme türü gelişmeye sebep olan) kentçiliğin hastalıklarını yok etmekten oldukça uzak olmuştur. Plânlama mesleği kentçiliğin dışında, topluluğa biçim veren unsurları bulup çıkarmaya ve yeni kent gelişimindeki yerine koymaya çalışmalıdır.

Bu makalenin amacı, toplulukların fiziksel tasarımı yoluyla sosyal etkileşim; ve topluluk duygusunu geliştirme çabasının arkasındaki ampirik ve teorik temeli araştırmaktır. Anahtar araştırma sorusu şöyle ifade edilmiştir: Yeni kentçiliğin sosyal öğretisi başarıyla desteklenebilir mi ya da en azından topluluk oluşumu (formation) ile ilgilenen sosyal bilim literatürüyle bütünleştirilebilir mi? Bu soruyu cevaplamak için önce yeni kentçiliğin sosyal öğretilerini tanımlıyor ve daha sonra kavramsal çerçeveyi ve bir topluluk düşüncesinin, genel olarak mahallelerin ve kentlerin fiziksel biçimlerini, özel olarak da yeni kentçinin ilkelerini takip edeceği düşüncesini hem destekleyen hem de bu düşünce ile çelişen ampirik verileri tartışıyoruz. Bunu yaptıktan sonra, makalenin kalan kısmında, yeni kentçilerin sosyal talepleri ve sosyal bilimciler tarafından yapılan çalışmaların sonuçları arasındaki çe-

¹ ABD’de yeni kentçilik ve onun sosyal idealleri geniş bir şekilde benimsenmiştir; Konut ve Kentsel Gelişme Bölümü (Department of Housing and Urban Development), bugünlerde yeni kentçi ilkeler tarafından ilham alan halk konut projelerine kaynak sağlayacak olan bir milyar dolardan fazla tutardaki konut programını uygulamaya koymuştur. Yeni kentçilik, Time, Newsweek, The New York ve Atlantic Monthly’in manşetlerinde, “onlarca yıldır kent planlama hareketi yokmuş gibi” (Fulton, 1996:1) Amerikan halkının hayal gücünü yakalayıp gözlemlere hitap etmektedir.

şitli açık çelişiklikler ışığında, araştırma ve öğreti arasında bir uzlaşmanın mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi yapılmaktadır

Böyle bir araştırmanın başlangıcında, tam bir delilin olmamasından dolayı, yeni kentçilerle uğraşıldığının bilinmesi gerekmektedir. Kent tasarımı ile topluluk duygusu arasındaki ilişki hakkındaki bugünkü anlayışımızın, büyük ölçüde, ampirik temeli yoktur ve bundan dolayı da yetersizdir. Ayrıca, bu iddia bize, oturanların (kent sakinlerinin), birçok sosyologun “ülküselsel, ütöpik, ve geriye bakış” (Puddifoot, 1995:358) olarak topluluk düşüncesini gözden çıkardıkları bir zamanda komünteryen (toplulukçu) değerleri istedikleri veya dikkate almaya istekli oldukları ile ilgili hangi delili sunmaktadır? Böyle eksiklik, bazı ihtimalleri akla getirmektedir; (örneğin) yeni kentçilik, tepeden tırnağa plânlama tarzı içinde entelektüel getiri sağlamak isteğinden başka bir şey değildir; ne var ki böyle bir istek, insan öznelrinin ütopyacı planlamanın sunağında kurban edilmesi anlamına gelmektedir. Daha az dikkat edilen yönüyle, yeni kentçiliğin sosyal bağlılık hedefleri, basitçe emlakçılar tarafından daha az topraktan daha fazla gelişmeyi sıkıştırmalarının bir bahanesi anlamına gelebilir. (bkz. Bookout, 1992).

Yeni kentçiliğin sosyal öğretilerine karşı çıkma gereksinimi de eleştirilmektedir ya da eleştiriye açıktır. Çünkü yeni kentçiliğin kurucularının sosyal talepleri alçakgönüllü değildir. Leon Krier, geleneksel mahalle tasarımına uygun küçük kent felsefesinin sadece bir mimarî yaklaşım değil, aynı zamanda, eninde sonunda kentsel (civic) alanın tamamıyla yeniden oluşturulmasına imkan sağlayacak “sosyal bir sentez” olduğunu iddia etmektedir. (Krier, 1991:119). İleri sürüldüğü gibi, insan davranışı üzerinde yerel çevrenin etkisinin oldukça büyük olması farz edilebilir. Birçok plâncı ve topluluk eylemcileri için bu talepler hipotetiktir: Gelişmiş tasarım, gelişmiş davranış yaratır.

Kentle ilgili çalışan bilim adamlarının yeni kentçiliğin sosyal öğretilerini niçin sorguladıklarının ve etkin bir şekilde analiz etmelerinin başka mantıklı gerekçeleri (de) vardır. Birincisi, yeni kentçiliğin sezgisel çekiciliği ne olursa olsun, yerel topluluk için model olarak Amerikan küçük kentinin kullanılması evrensel kabul gören bir ideal değildir. Bu düşünce, keskin sosyal parçalanmaya ve seçkinciliği (Suttles, 1975) hızlandırdığı için Amerikan literatüründe akademisyenler tarafından sıklıkla eleştirilmekte ya da (örneğin, Sinclair Lewis ve John O’hara tarafından) yerilmektedir. İkincisi, Pullman, Illionis ya da James Rouse’un Columbia yeni kenti (Maryland)nin oldukça fazla hayranlık uyandıran tasarımı gibi, fiziksel olarak bir topluluk

duygusu yaratmak için geçmişteki çabalar, genellikle fiziksel çevreden çok fazla beklentiye sahip olunması düşüncesine dayanan sosyal reçetelerinde başarısız olmuştur (Brooks, 1974; Tennenbaum, 1990). Sonuncusu, aşırı özelleştirmeye doğru bugünkü eğilimler (örneğin kapılı topluluklar [içinde yaşayanlardan başkasının girmesinin yasak olduğu siteler, ç.n.] ve toplumdaki artan sosyal parçalanma uzun süre devam eden bir eğilimin doğal gelişmeleridir. Birliğin mekâna bağlı olmayan biçimleri (böyle bir eğilim) içinde gerçekten tercih edilebilmektedir. Bunun içindir ki yeni kentçi topluluk imgesi, Amerikan yaşamının “doğal” eğilimi ile tezat teşkil edebilir (bkz. Berry, 1976; Audirac *et al.*, 1992). Bu faktörler, yeni kentçiliğin sosyal gündemi için oldukça önemli engellere işaret etmektedir.

Yeni Kentçiliğin Sosyal Öğretisi

Yeni kentçi tasarım teorisinin özü, bir topluluk duygusunun yaratılmasıdır. Sosyal hedefler, gerçekte, Clarence Stein (1957) ve James Rouse (1978) gibi yeni kent plâncılarının gelişme düşüncelerinde olduğu gibi, oldukça fazla ilgi gösterilen komşuluk birimi (ünitesi) kavramına sahip olan (Perry, 1929), Clarence Perry gibi, tanınmış çalışmalarda topluluk tasarımı teorisinin temel taşı olmuştur. Bu düşüncelerin çoğu, modern öncesi kentsel biçimlerin ve bir insan doğası anlayışının şekillendirilmesinde (bu biçimlerin (farz edilen) yeteneğinin gereğinden fazla büyütülmesiyle yeniden diriltiştir (Krier, 1984; Hayden, 1984; Whyte, 1988; Calthorpe, 1989, 1993; Katz, 1994; Langdon, 1994).

Yeni kentçiliğin “topluluk duygusu” düşüncesinin, terimin, birçok farklı anlamınının bir araya getirilmesiyle teşhis edilmesi zorunludur. (Çünkü terimin anlamları) kentsel sosyoloji, çevre-davranış, topluluk psikolojisi literatürlerinde birbirlerinden ayrılmıştır. Yeni kentçiliğin sosyal hedeflerinin özetlenmesi amacıyla, bu bölümde, şemsiye kavram “topluluk duygusu” kullanılmıştır. (Kavramın çok yönlülüğü bir sonraki bölümde tartışılmaktadır.)

Topluluk duygusu öğelerinin çoğu, zorunlu olarak, mekâna bağlı topluluklara has olmamasına rağmen; yeni kentçiler, topluluk duygusunun inşasını özgül bir tasarım manifestosuna dönüştürmüşlerdir (Audirac ve Shermeyen, 1994). (Kentsel tasarımcılar tarafından olmasa da) çok atıfta bulunulan “sosyal destek ve fiziksel çevre” (Fleming *et al.*, 1985) başlığını taşıyan bir makale, yeni kentçilere bu dönüşümü sağlamak için teorik olarak yeterli temeli sağlayan bir modeli ifade etmektedir. Anılan makale, çevresel

değişkenlerin sosyal ilişkilerin sıklığını ve niteliğini etkilediğini ve (bu) etkinin daha sonra grup oluşumunu ve sosyal desteği yarattığını ileri sürmektedir. Grup oluşumu şunlarla güçlendirilir: Pasif sosyal ilişki (böyle ilişkiyi destekleyen ortamların yaratılması); yakınlık (uygun bir şekilde mekân düzenlemesiyle yakınlığın kolaylaştırılması); uygun mekân (uygun şekilde tasarım yapılması ve [tasarımda] paylaşılan alanların ayrılması).

Yeni kentçiler geniş bir şekilde tanımlandığında iki yolla topluluk duygusu inşa etmeye uğraşmaktadırlar: Özel oturur. a mekânlarını kendisini çeviren kamusal mekânla bütünleştirme; (ve) ölçülü tasarım ve kamusal mekân ayrılması. Topluluk duygusunu inşa etmeye yarayan özgül tasarım elemanları, diğerlerinin arasında Duany ve Plater-Zyberk (Township Principles, 1991), Calthorpe (The Next American Metropolis, 1993) ve Langdon (A Better Place to Live, 1994)'un çalışmalarında aynı veya en azından özetlenmiş bir biçimde yer almaktadır. Bu tasarımcılar, çoğu kez, önerilerinin felsefi temeli hakkında anlayamamış olsalar da (örneğin Calthorpe [1991:57]'un "küçük-kent Amerika kurgusu"ndan dolayı gururu); topluluk duygusunun geliştirilmesi için kullanılan tasarım elemanlarının çoğu birbirine çok benzemektedir. Tasarım elemanları sırasıyla aşağıda tartışılmaktadır.

Mimarlık ve site tasarımı. Sosyal etkileşim, oturanların evlerinin dışına çıkmasını ve kamusal alana girmesini destekleyen bir yolla konutların tasarımıyla geliştirilir. Böyle bir tasarım, özel mekanın küçülmesini gerektirmektedir: Konutlar genel olarak sokağa yakın konumlandırılmıştır, parseller ve parsel derinlikleri küçüktür ve konutlar caddeye bakan sundurmalara sahiptir. Sundurmalar yaya trafiğine imkân sağlar (Duany ve Plater-Zyberk, 1992). Konut tasarımında bireysellik, belirli sınırlar içinde "toplu halde üretilmiş gözükken, tipik" mahallelerin çoğalmasından kaçınmak için desteklenir.

Yoğunluk ve ölçek. Kentsel gelişme, açık bir şekilde tanımlanan merkez ve kenarla birlikte, mahalle ölçeğinin "doğal mantığı"na göre yapılandırılır. Topluluk duygusu ve iyi komşuluk (mahallelilik), açık sınırları ve merkezi ile birlikte, küçük ölçekli, iyi tanımlanmış mahallelere sahip olmakla oluşturulur. Daha küçük ölçekler, artan konut yoğunluğu ile birlikte yan yana sınırlandırıldığı zaman, yüz yüze ilişki daha da desteklenmiş olacaktır. Kişisel mekân, bir anlamda, tanışıklığın yoğunlaşmasını artırmak için feda edilmiştir ve yoğunlaşma bir "kuvvetli topluluk ruhu"nu beslemektedir (Langdon, 1994; xiii). Topluluk düzeyinde, kent merkezleri ticari gelişmeleri ve sonuç

olarak yeniden canlandırılmış kamusal alanı desteklemek için görece olarak yüksek yoğunluğa sahiptir. Bu yeni “alan” gelişmiş topluluk duygusunun mekânına dönüşür.

Sokaklar. Sokakların açık bir sosyal amacı vardır. Onların, -binalar arasındaki boş mekânlar olmaktan daha çok- kamusal mekân olmaları düşünülmektedir. Ve sonuç olarak, sokakların yayayla uyumlu olması sağlamak zorundadır. (Calthorpe, 1993). Sokaklar, sokak yaşamını desteklemek için tasarlanmaktadır. Çünkü, yaya faaliyetindeki bir artışın topluluk bağlarını güçlendirmesi ve mekân duygusunu geliştirmesi düşünülmektedir. Sokaklar, yayaların güven duydukları bir mekân olmalıdır. Böylece yayaların sokakları (kaldırımları) kullanması desteklenmekte, bu sayede sosyal karşıtlık ihtimali güçlendirilmektedir.

Kamusal alan. Kamusal alan topluluk bağlarını güçlendirmeyi sağlayan muhtemelen karşıtlıklar için bir (toplanma) yeri işlevi görmektedir. Mahalle toplantı yerleri topluluğun “can damarı”nı oluşturmakta (Langdon, 1994) ve özelleştirilmiş iletişimden kaynaklanan topluluk parçalanmasına karşı baskı oluşturma işlevi görmektedir. Park ve kentsel merkezler biçimindeki kamusal alanlar, topluluk düşüncesini desteleyen, mekân duygusu ve kentsel övüncün sembolleri olarak da işlev görmektedir. Eğer kamusal mekânlar, üzerinde yaşanılması için bir hazzı sahip ise; bu alanlar kullanılacak ve topluluk duygusunun geliştiricileri olarak onların kullanılabilirlikleri inkişaf edecektir. Mekân duygusu, basitçe, uygun tasarım ve kamusal mekânların ayrılması yoluyla mekân duygusuna önem vermekle yaratılır (Duany ve Plater-Zyberk, 1992).

Karma toprak kullanımları. Karma toprak kullanımları, sosyal etkileşim ve topluluk duygusu arasındaki ilişki, ilk önce Jane Jacobs (1961) tarafından ifade edilmiştir. Oturma yerleri çalışma, alışveriş ya da eğlence yerleriyle birlikte sınırlandırıldığı zaman; farklı gelir, ırk ya da yaşlardaki insanların sosyal bütünleşmesi desteklenmektedir. Çünkü insanlar daha fazla yürümeye ve daha az (otomobil) sürmeye yönelecektir. Sosyal bütünleşmenin bu türüyle birlikte, “otantik topluluk bağları oluşturulmaktadır” (Audirac ve Shermeyen, 1994: 163). Oturma ve ticaret yeri kullanımlarının birbirine karıştırılması, topluluk bağlarını önce inşa eden ve sonra güçlendiren “tekrar eden muhtemel karşıtlıklar” için bir ortam yaratarak birlikteliğin desteklendiği çok-amaçlı bir mekânı yaratmaktadır (Achimore, 1993:34). Yapı türlerinin birbiriyle karıştırılması, aynı zamanda, farklı sosyal sınıfların insanları arasındaki tesadüfi sosyal bağlantıyı desteklemektedir. Topluluklar he-

men hemen daha mükemmel ve bütünleşmiş olmaktadır; ve sonuç olarak, topluluk duygusu kurulmaktadır.

Gizli Kabuller

Yeni kentçilere göre, yukarıda ayrıntılı olarak belirtilen fiziksel tasarım özelliklerinin sosyal etkileşimi ve sonuçta topluluk duygusunu geliştirme kabiliyeti tartışılmaz. İnsanları birbirine yaklaştırmak, sokaklara çıkarmak ve oturma yerlerini alışveriş yerlerine yaklaştırmak, sezgisel olarak, oturan bağlılığının sağlanmasının açık yöntemleri gibi gözükmektedir. Ayrıca bu düşünceler “teoride ve tartışma (düzeyinde) bulanık” değildir. (Bressi, 1994: xxv). Yeni kentçiliğin sosyal öğretisi, tasarım elemanları ve sosyal düzenleme arasında sezilen korelasyonu efsanevi bir süreçle belgelemiş gibi gözükmektedir. (Örneğin Langdon [1988]’de belirtilen Davis’in yaklaşımına bakınız.) Bununla birlikte bütün tasarım reçetesi (talimatı), açık bir şekilde doğrulansa da doğrulanmasa da, bir kabuller seti üzerine dayanan bir teorik çerçeve üzerine kurulmuştur.

Birincisi ve en önemlisi, yeni kentçiliğin sosyal reçetesi, -oturan etkileşimi ve topluluk duygusunun, mekan düzenlenmesinin etkisiyle yeşertilmesi şeklindeki mekânsal determinizm (belirlenimcilik) üzerine dayandırılmaktadır. Sonuç olarak oturanların, yakın olmayan ilişkilere yüksek bir maliyet affettiğini farz etmek zorunludur. Örneğin mekân kesişmesi dolayısıyla kazanılan zaman ve enerji maliyetleri, oldukça yüksek bir mesafe tasarrufu sağlamaktadır (bkz. Lee, 1970).

Sosyal bağlantı ve topluluk duygusu yaratılmasında çevresel faktörlere güvenme, yeni kentçi öğretinin sosyolojinin “Chicago Okulu”yla birlikte aynı ilgiyi paylaştıklarını hatıra getirmektedir. Bu gelenekte sosyal etkileşim, konut tipi, yoğunluk ve toprak kullanımı birbiriyle karıştırılmasını da içeren çevresel özelliklerle ve ekolojik açıklamalarla beslenmektedir. (Park et al., 1925). En aşırı biçiminde ekolojik gelenek,

Skinner’in davranışçı teorilerine benzeyen kabulleri içerir; öyle ki bu kabullere göre, mahallenin fiziksel ve nüfusla ilgili özellikleri, sosyal davranışlarını bazı türlerini sınırlandırabilen, hızlandırabilen (bu davranışlara) sebep olabilen ya da bu davranışları dikkate almayan çevresel olumsuzluklar iş görürler (Haggerty, 1982:359).

Yeni kentçilik, kesin olarak, kaynakları Talcott Parsons (Krasner, 1980)’un teorik modelinde varolan ve sosyal etkileşim üzerindeki mekânsal örgütlenmenin etkisiyle ilgilenen (bkz. Gutman, 1972) “çevresel sosyoloji” olarak bilinen insan ekolojisinin alt kategorisiyle ilişkilendirilebilir.

Yeni kentçilerin, topluluk duygusunun insanî faaliyetler için önemli olduğunu iddia eden sosyolojik geleneğin safına geçtikleri de söylenebilir (Sarason, 1974). Örneğin Glynn (1981) ve Goudy (1990) tarafından yapılan çalışmalar, kavramın evrensel bir tanımı ve çekiciliği olduğunu ve topluluk bağlılığının zihinsel sağlıkla ilişkili olduğunu bulmuşlardır (O'Brien *et al.*, 1994). Bu sonuçlar, yeni kentçiliğin sosyal öğretisi için teorik bir temel sağlamaktadır.

Kentsel Biçim ve Mahallelerin Sosyal Yaşamı

Dış görünüşe göre, (bir çok duygusal yönü gibi sosyal etkileşim yönüyle tanımlanan) topluluk duygusuyla ilgili belirli faktörleri belirlemek için uğraşmış çalışmaların büyük bir kısmının yeni kentçilikle bir bağlantıya sahip olduğu görülmektedir. Bu bölüm yukarıda belirtilen çalışmalardaki bulguları tartışmaktadır. Bu kanıtlayıcı ilişkinin birbirine bağ(ım)lı iki yönü bulunmaktadır. Birincisi fiziksel faktörlerin oturan etkileşimini geliştirmek için bir *mekânizma* olarak işlev görebileceği düşüncesini doğrulayan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar, sosyal davranışı etkilemek için çalışılan tasarım kriterlerini belirleyen bir doğrulama sürecini oluşturmaktadır. İkincisi, belirli *çevresel* faktörleri belirlemiş çalışmalar bulunmaktadır; öyle ki bu faktörlerle topluluk duygusunun bazı yönleri arasında olumlu yönde bir korelasyon kurulmaktadır.

Biçim ve davranış arasındaki dönüşümünde yer alan temel mekânizma, daha çok, mikro-çevresel faktörler ya da bir uçtan bir uca, mahalleden daha çok, site tasarımı bağlamında araştırmıştır. Mimarî tasarımın, oturan etkileşimini teşvik etmesinde ya da engellemesinde bir rolünün olduğu birçok çalışmada gösterilmiştir. Bu çalışma, konutların mikro-çevresi ve hatta iç mekânları üzerinde yoğunlaşmasına rağmen; örneğin, konut tipinin sosyal etkileşimi etkilediği düşüncesi, genellikle, yeni kentçi öğretiyi desteklemektedir Gans (1962)'ın Boston'un Batı Ucu çalışması, binaların yapısal özelliklerinin -pencere ve kapı bırakılması- oturan etkileşiminde bir etkiye sahip olduğunu bulmuştur. Evli öğrenci konutlarındaki arkadaşlık biçimleri üzerine Festinger ve diğerleri (1950) tarafından yapılan çok bilinen bir çalışma, arkadaşlıkların, konutların fiziksel düzenlemesi ve konutları arasındaki geçiş yolu sayesinde belirlendiğini bulmuştur. Michelson (1970, 1977) tarafından yapılmış kapsamlı araştırma, sosyal etkileşimin desteklenmesi ya da engellenmesinde mimari tasarımın önemini ortaya koymuştur. Michelson, kapıların konumlandırılmasına bağlı olarak oturanların mekânsal yakınlığının, etkileşim biçimlerini belirlemiş olduğunu bulmuştur. Fleming

ve diğeri (1985), ortak alanlar ve diğeri paylaşılan fiziksel güzelliklerin sosyal bağlantı üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğunu bulmuş; ve Yancey (1971) sosyal ilişkiler üzerinde kamusal konutların (örneğin, Pruitt-Igoe) etkisini ispatlamıştır. Amick ve Kviz (1975)'in yaptığı bir çalışma sosyal etkileşimin, (düşük yoğunluklu kent alanlarındaki yüksek katlı binalardan daha çok) yüksek yoğunluklu kent alanlarıyla birlikte daha az katlı binaları içeren kamusal konutlarda büyük ölçüde ilerletildiğini bulmuştur.

Oturan etkileşimini artırmak için bulunmuş bazı faktörler, dolaylı olarak, yeni kentçilik ideolojisiyle bağlantılı olabilmektedir. Bu bağlantı, ilgili faktörlerin, bir ölçüde, çevresel bir temele sahip olduğu düşüncesi üzerine dayandırılmaktadır. Örneğin, artan komşuluk, güvenlik duygularından (Newman, 1972), kamu alanlarının (Levine, 1986) ve alışveriş için yerel kolaylıkların daha fazla kullanılmasında (Riger *et al.*, 1981) kaynaklandığı bulunmuştur. Bu faktörlerin her biri, kentsel alanların biçimi yoluyla geliştirilebilir ve bunun için yeni kentçiler, tasarımlarının elemanları yoluyla bu faktörleri vurgulamaları sayesinde oturan etkileşimini geliştirmek için bazı iddialar ileri sürülebilirler. Özellikle, yeni geleneksel gelişmenin ölçeği, kamusal mekânın önemi ve karma toprak kullanımları üzerindeki vurgu, artan komşuluğa katkı sağlama olarak görülebilir.

Bazı bağlantılar ileri sürülebilirse de; diğeri faktörler, doğrudan biçimle ya da çevreyle bağlantılı olarak görülmez. Örneğin topluluk duygusu, mahallenin sosyal kontrolüne (Chavis ve Wandersman, 1990) ve mahalle kolaylıklarının kamusal sahipliğine (Atlas ve Dreier, 1993) bağlanmıştır. Tasarım özelliği üzerindeki güçlü vurgunun, yapı düzenlemelerine atfedilmiş yüksek önemin ve yerel mahalle kolaylıklarının sağlanması üzerindeki vurgunun çevre üzerinde bir kontrol duygusu meydana getirmesi, tartışılabilir. Siyasî olarak aktif olan oturanların, aynı şekilde, güçlü bir topluluk duygusuna sahip olma ihtimalinin daha yüksek oldukları bulunmuştur (Davidson ve Cotter, 1986). Yeni kentçi gelişmenin, siyasî olarak aktif oturanları çekmesi olgusuna ulaşılabilir. Örneğin yeni kentçi gelişme, çevreyi önemsemenin ötesinde, bu tür gelişmeyi teşvik edebilir.

Kent tasarımı ve mimarlık gibi çevresel faktörlerin topluluk duygusuyla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaya çalışan araştırmaların azalmış olduğu görülür. Plas ve Lewis (1996) tarafından Florida sahilinde yapılan bir çalışma, topluluk duygusunu teşvik etmede yeni-geleneksel tasarımın meziyetini değerlendirmeyi amaçlayan nâdir çalışmalardan birisidir. Yazarlar, oturanlarla yaptıkları görüşmeler sonucunda topluluk duygusu değış-

kenlerinin -üyelik, kendini gerçekleştirme ihtiyacı, paylaşılan duygusal bağlar ve sadakat- bir neden-sonuç ilişkisi yoluyla olmasa bile kent tasarımı, mimarlık ve kentsel plânlama ile ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Cevap verenlerin yüzde yetmişinden fazlası sahilde oturmayı seçmelerinin en önemli sebebinin topluluk duygusu olduğunu belirtmişlerdir. Yapılı çevreden tatmin olmanın düzeyleriyle ilgili benzer bir çalışma, ABD’nde kent merkezinden uzaklığının (örneğin, çok fazla banliyöleşmenin) olumsuz bir şekilde topluluk hizmetleri, sosyal modeller (patterns) ve psikolojik mutluluk ile ilgili hoşnutsuzluk duyma değişkenleriyle ilgili olduğunu bulmuştur (Rothblatt ve Garr, 1986). Mahalle çağı kesinlikle bu değişkenlerle ilgilidir. Yazarlar şu sonuca varmaktadırlar:

Sıralanmış ağaçlara sahip caddeleriyle birlikte eski oturma alanları, geleneksel konut görünümü ve çeşitli yaşlardaki nüfus yapısı ABD’deki hızlı değişim ve büyük hane halkı hareketliliği dönemindeki insicam (tutarlılık) imgesi ve hissini yaratmaktadır (Rothblatt ve Garr, 1986: 98).

Topluluk “özgürleştirilmiş” olarak ve bunun için (de) yersiz (mekânsız) olarak algılanabilirse de; mahallenin rolü ya da oturma yeri, sosyal ilişkilerin inşasında bir faktör olarak ağırlığını korumaktadır. (Glynn, 1986) ve bu (durum), yeni kentçiliğin ardındaki teoriyi desteklemektedir. Bir Chicago mahallesinde sosyal uyum çalışmasında Suttles (1968), sosyal uyumu sağlayanın -oturanların kendilerini onunla birlikte tanımladıkları sınırlandırılmış mahallenin bizzat kendisinin- “nüfuz bölgesi (turf)” duygusu olduğunu iddia etmiştir. Pittsburgh’daki mahallelerin kapsamlı bir çalışması (Ahlbrandt, 1984), alışveriş, ibadet ve eğlenme için mahalle kolaylıklarının kullanımının oturan etkileşiminin daha yüksek düzeyiyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Ampirik araştırmada mahallenin, oturanın kiminle ilişki içinde olduğunun belirlenmesinde önemli bir faktör olduğunu (Greenbaum, 1982,1985) ve bunun, mahallelerin mekânsal sınırlarına bağlı olabileceğini göstermiştir (McMillan ve Chavis, 1986; Ahlbrandt ve Cunningham, 1979). Yeni kentçilik sıkışmış, fiziksel olarak tanımlanmış mahallelerden oluşan sınırları iyice belirlenmiş topluluklara dayandığı için, bu alandaki çalışmalar genellikle yeni kentçiliğin sosyal öğretisini desteklemektedir. Hatta oturanların birbiriyle etkileşim içinde olmak için “zorlandığı” kapalı mekân, görelilik olarak “zayıf” sosyal bağlar yaratabilmesine rağmen; bu zayıf bağların yüksek düzeylerinin güçlü sosyal bağlılıkların olmasını artırdığı bulunmuştur (Granovetter, 1973; Greenbaum, 1982). Topluluk duygusu sosyal bağlılığın miktarının bir fonksiyonudur görüşü (bağlılık hipotezi, bkz. Do-olittle ve MacDonald, 1978), mahalle düzeyinde ilişkinin teşvik edilmesiy-le topluluğun inşası yaklaşımı, birbiriyle uyumludur.

Çevresel Olmayan Faktörlerin Rolü

Kent bilimciler arasında temel vurgu “kaybedilmiş” topluluk düşüncesi üzerine olmuştur. Bu tartışma, yerel komşuluk (ilişkilerinden kaynaklanan) sosyal etkileşimin kaybolmasıyla topluluk duygusunun kaybedilmesi ve mekâna bağlı olan bir topluluk düşüncesinin kaybı ve topluluk duygusunun menfaatin yersiz (mekânsız) topluluklarıyla yer değiştirmesi üzerine yoğunlaşmaktadır. Yeni kentçiler, mekânsal ilişkiyi artırarak topluluk duygusunu geliştirebileceklerini ileri sürerler. Oysa bu ifadenin ikinci kısmı (yani mekânsal ilişkinin artması), kentsel mahalle yaşamının sosyal boyutlarından birisine işaret eder; öyle ki bu boyut yeni kentçiliğin sosyal öğretisini bir ölçüde zayıflamaktadır.

Çoğu araştırmacı, fiziksel mekânın genel olarak topluluk duygusunun oluşumu (ya da çözülüşü)nde bir miktar rol oynadığına katılabilecek olmasına rağmen; bir çoğu, topluluğun yaratılmasında fiziksel mekânın rolünün genellikle büyütüldüğünü ileri sürmüşlerdir. Webber’in “yakınlığın olmadığı topluluk” (1963) hakkındaki makalesinden sonra Fischer (1972) ve Wellman (örneğin bkz. Wellman ve Leighton, 1979)’ın yazılarındaki gibi, bir çok sosyolog, kentsel alanların genişliği, yoğunluğu ve heterojenliğinin sosyal organizasyon üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğu şeklindeki Wirthçi görüşü reddetmektedirler. Onun yerine bu sosyologlar, sosyal etkileşimin bir “özgürleştirilmiş topluluk” modelini kabul eden bir yaklaşımı desteklemektedirler (Wellman ve Leighton, 1979). Bu görüşte topluluk, yerel mekânın kuşatmalarından “özgürleştirilmiş” ve ilişkiler karmaşık sosyal ağlar yoluyla bütün metropoliten bölgeden dolayı yeniden biçimlendirilmiştir. Sonuç olarak sosyal yaşamlar, mekânsal anlamda dağınıktır (Flanagan, 1993).

Sosyal ilişkilerin inşasında çevresel olmayan faktörlerin öneminin (yine de) yaygın bir şekilde kabul gördüğü anlaşılmaktadır (Glynn, 1986). Burkhart’ın Columbia-Maryland çalışması (1981), “menfaat topluluğu”nun önemini güçlü bir şekilde desteklemiştir. Bu çalışmada, Maryland’de oturanların ısrarlı bir şekilde homojen ve aynı kafa yapısına sahip bir sosyal grupla birlikte olmayı araştırdıkları, heterojen sosyal etkileşimde de kaçındıkları tespit edilmiştir. Bu, esasında, birliktelik ihtiyaçlarının tatmin edilmesinde mahallenin öneminin reddi anlamına gelmektedir. Lang (1994) İngiliz yeni kent gelişimi yoluyla komşuluğun yok oluşunun evrimini takip etmiş ve ilk baştaki yeni kentler, mahalle birimi kavramı etrafında tasarılanmış olmasına rağmen (örneğin, Harlow, İngiltere), Milton Keynes-İngiltere gibi daha

sonraki yeni kentlerin tasarımı bu düşünce terkedilmiştir; “çünkü ne insanların yaşam biçimlerinin ne de birlikte yaşama duygularının mahalle sınırlarıyla çakışmadığı” (Lang, 1994: 268) anlaşılmıştır.

Topluluk çalışmasının çoğu, mekansal olmayan topluluk yaklaşımı düşüncesiyle ilişkilidir. Mekansal olmayan faktörlerin tartışmasında, oturan etkileşimi ve topluluk duygusu, yöreden ziyade homojenliğin birer faktörüdür. Campbell ve Lee (1992) sosyo-ekonomik rol, yaş ve toplumsal cinsiyetin oturan etkileşiminin belirlenmesindeki en önemli faktörler olduğunu iddia ederek, sosyal etkileşimin karmaşık bir görünümünü bulmuştur. Bazı araştırmacılar sosyal etkileşimin belirleyicileri olarak yaşam döngüsündeki evrenin önemini ve işgücü katılımını ortaya koymuştur (Haggerty, 1982). Gans (1972) daha önceden topluluğun, yakınlıkla değil de, sosyal sınıf ve değerlerin ortaklığı temeli üzerinde biçimlendirildiğini iddia etmiştir. Daha sonra (1982), mahallenin çevresel özelliklerinin yaşam biçimleri için doğrudan ya da değişmez sonuçlarının olmadığını ileri sürmüştür. Vergugge ve Taylor (1980) tarafından yapılan bir çalışma oturanların birbirine ulaşabilirliğinin, oturanların sosyal ve demografik özellikleri, bir yerde yaşayanların sayısı ya da çevreyle ilgili oturanların öznel sezgileriyle karşılaştırıldığında, sosyal bağlar üzerinde oldukça az etkiye sahip olduğu sonucuna varmıştır. Rochester, New York'taki bir çalışmada Hunter (1975), mahalle işlevselliğinin yitirilmesine (örneğin, kolaylıkların kullanımındaki azalışa) rağmen; oturanların, paylaşılan değerlerin kaynağı konusunda güçlü bir topluluk duygusunu sürdürdüklerini bulmuştur.

Banliyö nüfusunun homojenliği üzerine dayanarak bazı araştırmacılar, banliyö yaşamının güçlü bir topluluk duygusunu teşvik edeceğini iddia etmişlerdir. Bir bulgu, banliyö biçiminin kesinlikle topluluk karşıtı olduğu iddiasını etkisiz hale getirecektir (Mumford, 1961; Schaeffer ve Sclar, 1975; Schneider, 1979). Gans'ın klasik Levittown çalışması (1967) oldukça fazla yerleşmiş, uyumlu sosyal ilişki ağlarını bulmuştur. Daha sonra gelen bir çok çalışmada banliyö alanlarındaki komşuluğun yüksek düzeylerde olduğu bulunmuştur (Fischer, 1976). Bu banliyö alanları oturanları arasında büyük ölçüde sınıf ve yaşam döngüsü benzerliklerine sahip oldukları görülmektedir (Kasarda ve Janowitz, 1974). Ayrıca, araştırmalar, banliyö bölgeleriyle ilgili tatminsizliğin topluluk duygusunun kaybedilmesine değil, hızlı büyüme ve yüksek yoğunlukla ilgili olduğunu göstermektedir (Baldassare ve Wilson, 1995). Banliyöde oturanların topluluk duygusuna sahip olup olmaması önemli değildir. Önemli olan neyin sosyal karşıtı bir tasarım olarak ya da banliyö tasarımına *dayalı* ya da öz seçim sonucu olarak (örneğin, daha

fazla birliktelik ihtiyacına sahip bireyler banliyölere yönelmektedir) algılandığıdır (bkz. Baldassare ve Fischer, 1975).

Diğer mekana bağlı olmayan faktörler, sosyal ağların örülmesi ve homojenliğe ek olarak, topluluk duygusuyla ilişkilendirilmiştir. Topluluk duygusunun nasıl ve nerede bulunduğu belirlenmesi arayışında tekrar tekrar su yüzüne çıkan güçlü değişkenlerden birisi oturma süresidir (Kasardoa ve Janowitz, 1974; Glynn, 1981; Buckner, 1988; Chavis *et al.*, 1986). Yerleşimsel geçicilik, aksine, düşük sosyal bütünleşmeye sahip olanlarla ilişkilendirilmiştir (Rossi, 1980). Çocukların varlığı ya da yokluğunun, aynı şekilde, sırasıyla oturanın özerklik derecesiyle (Keller, 1968) ve eşleri her ikisinin de çalışması durumuyla (Kingston ve Nock, 1992) ilişkili olduğu gösterilmiştir. Ev sahipliğinin topluluk duygusunu güçlendirmenin en önemli parçası olduğu bulunmuştur. Çünkü tartışma, mahallesinde daha fazla mali taahhüdü olan oturanların daha güçlü bir topluluk duygusuna sahip olduğuna doğru kaymaktadır (Davidson ve Cotter, 1986; McMillan ve Chavis, 1986). Mülkiyet değerlerine dair algılanan tehdit etkisi, ki NIMBYizm² ya da diğer “krizlerin sahip olduğu ortak özellikler”de bu aşikardır, yerel-lik-temeline dayanan bir topluluk duygusunun yaratılmasında güçlü faktörlerin olduğu gösterilmiştir (Panzetta, 1971). Bu bulgular, hem mekan bağlılığının zorunlu olarak çevresel faktörler yoluyla güçlendirilebilecek sosyal ilişkilerle değil, mekanın prestijiyle ilişkili olduğunu bulan Haggerty (1992)’nin hem de Plas ve Lewis (1996)’in bulgularıyla uyumludur.

Yeni Kentçilik ve Sosyal Bilim: İkisi Uzlaştırılabilir mi?

Yukarıda özetlenen literatürden, yeni kentçi biçim ile topluluk duygusu arasındaki ilişki dikkate alındığında aşağıdaki gözlemler yapılabilir:

1. Tek başına dikkate alındığında mahalle biçimi ile topluluk duygusu arasında doğrudan bir bağlantının halihazırda ampirik kanıtı yoktur. Bununla birlikte, artan komşuluk ilişkisi, aynı şekilde, yeni kentçilikle ilişkili olan (örneğin, kamusal mekanın kullanılması) belirli çevresel özelliklerle ilişkili olmuştur. Yeni kentçiliğin reçete sunar halinin uygun olup olmadığı ya da birçok alternatif mahalle biçiminin aynı etkiye sahip olup olamayacağı sorusu hala tartışmaya açıktır.

² NIMBYizm, düşük gelir grupları için kamusal konut yapımına karşı olan bir hareket anlamına gelmektedir. P. Hall ve C Ward, *Sociable Cities*, Chichester: John Wiley & Sons, 2000, s. 110-111. (ç.n.)

2. Mimari biçim ve site düzenlemesinin oturan etkileşiminin sıklığını artırabileceği ispat edilmiş olmasına rağmen; oturan ilişkisi, bir topluluk duygusunun inşasında yalnızca bir etkidir. Diğer birçok etken bu etkileşimi hem engeller (örneğin, oturan heterojenliği) hem de ilişkinin olması için gerekli bir önkoşul olarak işlev görür (örneğin, oturan homojenliği).
3. Biçim ve etkileşim arasında bir bağlantı olmasına rağmen; değişken olarak bu ilişkinin önemi, yeni kentçi tasarım kriterlerine göre inşa edilmiş hem mahalle biçiminin etkisi hem de komşuluk biçimi ihtiyacı ile gündeme gelen iki sorun tarafından ciddi bir şekilde zayıflatılmaktadır. Birincisi, “özgürleştirilmiş, topluluğa” doğru olan eğilim-ki bireyin topluluk duygusu (bu toplulukta) mekansallık ötesi bir olgudur-, yeni kentçi tasarım teorisine bağlı, mahalle etkileşiminin yöresel (territoryal) olarak belirlenmiş bir biçimine dair araştırmayla çatışma içinde gözükabilir. Bu tür bir araştırma, yeni kentçi tasarım teorisine bağlı kalmış olabilir. Esasında ilişki ağı merkezli sosyal ilişki yeni kentçi bir toplulukta araştırıldan farklı bir yerellik biçimini içermektedir. Mahallenin sosyal yaşamı, yer (mekan) faktörlerinin yerine, sosyal ilişki ağlarına dayanırsa; topluluk duygusunu geliştirmek için çevresel tasarımın meziyeti şüpheli hale gelecektir. İkincisi, topluluk duygusunun, bilindiği kadarıyla toplulukçu olmayan mahallelerde - örneğin, özel mekan ve kamusal alanın en aza indirilmesi üzerine yapılan vurguyla nitelendirilen yoğunluğu düşük banliyö alanları- varolduğu gösterilmiştir. Bu, açıkça, komşuluğun oluşmasını ve bir topluluk duygusunu geliştirmek için tasarlanmış komşuluk biçimi ihtiyacını şüpheli hale getirmektedir.

Bu temel faktöre dayanarak, mahalle, biçimi yoluyla topluluk duygusunu geliştirmek için yeni kentçilerin iddialarının sosyal bilim araştırması yoluyla önemli hale getirildiği sonucuna varmak zor olacaktır. Bununla birlikte, bu çalışmanın kalan kısmında, yeni kentçiliğin iddialarını (aşağıdaki) iki yoldan birisinin içine yerleştirerek halihazırdaki araştırma bulgularıyla uzlaşmaya yönelik adımlar atabileceği iddia edilmektedir. Birincisi, eğer yeni kentçilik, çeşitli anlamlarıyla tam bir anlayışın olmadığı “topluluk duygusu” benzeri dilden kaçınırsa, kendisi için daha iyi bir meşruiyet zemini oluşturur. Bunun içindir ki, yeni kentçiliğin mahallelerin sosyal yaşamının bir yönünü -yani, oturan ilişkisini- güçlendirmeye hizmet edeceğini açığa çıkarmak için topluluk duygusu içinde yer alan çeşitli tanımların dikkat-

le incelenmesi zorunludur. Bu, kamu kolaylıklarının önemi gibi belirli çevresel temelli değişkenlerin öneminin teorik olarak temellendirilmesine hizmet eder. Oysa, aynı zamanda, belki topluluk duygusunun (ilgili olmasına rağmen) diğer elemanlarını güçlendiren çevresel olmayan faktörlere geniş bir alan bırakılmaktadır.

İkincisi, yeni kentçiliğin ara değişken olarak rolünü kabul etmek gerektiği; dolayısıyla, yalnızca belirli eşik etkileri açıksa, topluluk duygusu (ya da onun tanımının bazı yönleri) ile mahalle biçimi arasındaki bağlantının olduğu iddia edilebilir. Bu yol, yeni kentçilere uygun gelmeyebilir; özellikle, oturan homojenliğinin sosyal yaşam üzerinde bir etkiye sahip olmasının biçim için bir önkoşul olması durumunda, bu ihtimal oldukça yüksektir.

“Topluluk Duygusu”nun Çeşitli Anlamları

Yeni kentçiliğin sosyal amaçlarına ulaşmasında başarılı olup olamayacağını belirlenmesi, “topluluk duygusu”nun belirgin şekilde nasıl tanımlandığına bağlıdır. Yeni kentçiliğin potansiyel sorumluluklarından birisi, gerçekten, onun sosyal amaçlarının oturan etkileşimini ve (mekan duygusunu da içeren) topluluk duygusunun çeşitli unsurlarını aynı anda kucaklamak için ortaya çıkması olarak görülebilir. Bunlar, her biri kendine has yöntemi ve etkilemesi ile farklı anlamlara sahip farklı kavramlardır. Topluluk duygusunun bazı yönleri, muhtemelen karşıt için bir alan yaratılması yoluyla olduğu gibi, oturan etkileşimiyle geliştirilebilir; fakat bu yaklaşım zorunlu olarak mekan bağı ya da mekan duygusu gibi diğer kavramları geliştirmez. Oturanlar ve çevrelerinin etkileri arasındaki ilişki kurma, sezgi gibi (Fried, 1986). Farklı anlamlar, farklı çevresel bağlamları gerekli kılabilir ya da farklı çevresel bağlamlara bağlı olabilir.

Bu konuyu açıklığa kavuşturmak için, çeşitli anlamları yönünden yeni kentçi öğretinin değerlendirilmesi mümkündür. (Genellikle mahalle bağlamı içerisinde) kentsel mekanların sosyal yönleri iki kategoriye ayrılabilir: Komşuluk düzeyi ve psikolojik topluluk duygusu. Komşuluk üzerine yapılan araştırmaların çoğu, yerel sosyal etkileşimin sayısal ölçmelerini içermektedir. Bu çalışmalar ortadadır ve güçlü sosyal ilişkilerden (örneğin, yardım, malların değiştirilmesi) zayıf sosyal bağlara (örneğin, nedensel selamlamalara) kadar çeşitlilik göstermektedir. Psikolojik topluluk duygusu üzerine araştırma(lar) mahalle sosyal yaşamının duygusal unsurlarının ölçülmesiyle ilgilenmektedir. Topluluk duygusunu ölçmek için kullanılan ayrımlar (örneğin bkz. Skjaeveland *et al.*, 1996; Riger ve Lavrakas,

1981), topluluk duygusunun tanımlanmasında yapılanlardaki gibi (örneğin, McMillan ve Chavis, 1986) aşağıdaki farklılıklara dayanmaktadır:

- *paylaşılan duygusal bağlantı* (paylaşılan olaylar gibi etkileşime dayalı diğer sezgisel düşüncelerden daha çok, topluluk duygusunun psikolojik yönlerine dayanmaktadır);
- *mahalle ya da (mekân) mekan bağlılığı*, sosyal bağlanma, fiziksel köksalmışlık, fiziksel kolaylıkların kullanımı ve mahallenin cazibesi üzerine dayanmaktadır;
- *üyelik*, sınırları, duygusal güvenliği, bir ait olma “hak”ını, kişisel yatırımı ve ortak bir sembol sistemini içermektedir;
- *etki*, grup bağlılığıyla ilişkilidir;
- *destek*, onun sayesinde ortak ihtiyaçlar karşılanmaktadır; fakat oturanların birbirini (zorunlu olarak sosyal etkileşimle olmasa da) olumlu bir şekilde gözettiği seviyeyi de içermektedir; ve
- *yer (mekân) duygusu*, yalnız başına düşünüldüğünde, mahalle sosyal yaşamından daha çok, oturanların çevresel algılamalarıyla ilişkilidir.

Yeni kentçilik ile mahalle sosyal yaşamının çeşitli yönleri arasındaki potansiyel ilişkinin anlaşılmasında kullanılan ayrıştırıcı temel unsur, yeni kentçiliğin kamusal mekân üzerindeki vurgusudur. Bu topluluk duygusunun hangi yönleri, kamusal mekânın, daha geniş anlamıyla kamusal yaşamın, rolünün vurgulanmasıyla desteklenmektedir? Yapılan araştırma sonuçlarına göre, bir dereceye kadar, güvenle desteklenen mahallenin sosyal yaşamının bir yönü oturan etkileşimi ya da komşuluktur. Etkileşim, sosyal bağlantı için daha fazla alan sağlanmasıyla desteklenmektedir. Bu etkileşimin niteliği, yalnızca, zayıf sosyal bağlara neden olan kısa süreli karşılıklar ile sınırlandırılabilir. Fakat her şeye rağmen, en azından, sayısal anlamda artan komşuluk kavramının destekleneceğini reddetmek zor olacaktır.

Topluluk duygusu doğrudan doğruya sosyal etkileşimin niteliğindeki değişmelerle bağlantılı hale getirilmedikçe, komşuluk düzeyinin ötesine, sezgisel topluluk düşüncesine doğru hareket edilmesi oldukça zordur (bkz Weening *et al.*, 1990; Riger ve Lavrakas, 1981). Hatta, kamusal mekan, oturan etkileşimi ve topluluk duygusu arasındaki bağlantının doğası, teorik olarak yetersizdir. Kesin bir şekilde oturan etkileşiminin nereye yöneldiğini -örneğin, topluluk duygusunun belirli *sezgisel* yönlerinin ne ölçüde desteklendiğini- söylemek zordur.

Yeni kentçi biçim ile topluluk duygusunun sezgisel yönleri arasındaki bağlantı, ilgili anlamın karmaşıklığının değerlendirilmesi olarak, çok daha fazla savunulmaz olmaktadır. Ön kabul olarak, örneğin, paylaşılan sezgisel bir bağlantı, oturan etkileşimi üzerine dayandığı için, mahalle biçiminin muhtemel bir hedefi olarak gözükecektir. Sorun, tabii ki böyle bağlantıların, zorunlu olarak, miktar üzerine değil, ilişkinin belli bir niteliği üzerine dayanmasıdır. Sezgisel bağlantı, olayların paylaşılmasının ve bir “manevi bağ”ın tatminini gerekli kılmaktadır. Her ne kadar toprak kullanımlarının (birbirine) karıştırılması ve kamusal alanların sağlanmasının bir ilişki alanı sağlayarak bu tür bir ilişkiyi hızlandıracağına inanılsa da, dönüşüm basit değildir; ve etkinin zayıf bir düzeyinden daha fazla bir şeyi tartışmamız zordur. Bunun için sosyal etkileşim ve topluluk duygusu bir yönüyle ilişkilidir; fakat bu ilişki yeni kentçilerin kastettikleri düzeyde olmayabilir. Haggerty (1992) tarafından yapılan bir çalışma, sosyo-demografik özellikler kontrol edildiği zaman, çevresel faktörlerin, sosyal etkileşimin belirlenmesi için uygun olduğunu; fakat bu uygunluğun yüzeysel ve kişisel olmayan ilişkiler düzeyinde kaldığını göstermiştir. Yüzeysel ilişkinin, (paylaşılan sezgisel bir bağlantı gibi) yeni kentçilerin tanımladığı gibi, topluluk duygusunu muhtemelen hızlandırabilecek etkileşim türü olup olmadığı açık değildir.

Topluluk duygusunun sezgisel boyutlarından her biri benzer bir şekilde değerlendirilebilir. Üyelik, örneğin, mahalle biçiminden kaynaklanmayan belirli rolleri ve (anlayışımızın bugünkü seviyesine dayalı) sosyal etkileşimde bir yükselişi gerekli kılar. Üyelik kavramının kamusal mekânın topluluk duygusuna bağlanmasında bir görev üstlendiği; çünkü, iddia edilmiş olduğu gibi, kamusal alanların sosyal ilişki için bir mekan sağladığı, sosyal etkileşimin bir üyelik hissini artırdığı ve üyeliğin, topluluğun artan duygusuna dayanak teşkil ettiği ortaya çıkabilir (Jacobs, 1961; Glynn, 1981; Riger *et al.*, 1981; Cochran, 1994). Bu denklemi kabul etmek kolaydır. Bununla birlikte, eğer üyeliğin anlamlarının kapsamına ve topluluk duygusunun inşasındaki rolüne işaret edilmişse, varsayılan ilişki bulanıklaşmaktadır. Daha açık bir ifadeyle söylersek, topluluk duygusunun bir tanımı olarak üyelik, bir kimsenin benliğinin bir parçasının üye olmak için adanması ve sonuçta bir ait olma hakkına sahip olması duygusunu içerir (McMillan ve Chavis, 1986). Kamusal mekânlarda olan etkileşimin hangi türünün bir sezgiye sebep olduğu hemen anlaşılabilir. Benzer bir şekilde, üyelik yönünden topluluk duygusunun tanımlanması, yeni kentçiliğin mahalle çevresi ve biçimi

üzerindeki vurgusuyla ilişkilendirilebilecek sınırlar içermektedir. Bununla birlikte, üyeliğin diğer yönleri -bir bağlanma ve sezgisel güvenlik duygusu-yerel oturan ilişkisiyle belirgin bir şekilde bağlantılı olmadığı gibi, biçimin (örneğin, yeni kentçiler tarafından tanımlanan biçim) belirli bir türüyle de açık bir şekilde bağlantılı değildir. Sonuçta, üyeliğin bu yönlerinin hem oturan ilişkisi hem mahalle biçimine göre, oturan homojenliği ya da oturma süresiyle daha fazla bağlantılı olduğu ileri sürülebilmektedir.

Eğer mekan bağlılığı düşüncesine sahip sezgisel unsurlarıyla uyuşursa, yeni kentçiliğin daha güzel olabileceği görülecektir. Bununla birlikte, mekan bağlılığı kavramının çok yönlülüğü, biçim ya da oturan etkileşiminin oturanın mekâna bağlılığıyla ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceği sorusunu yeniden gündeme getirmektedir. Mekân bağlılığı bir çok sezgisel boyutu-örneğin, kök salmışlık derecesini, tatmin olmayı, kontrolü, sembolizmi, sosyal memnuniyet ya da güzelliği içermektedir. Mekân bağlılığı, benliğin sosyalleşmesi (Proshansky *et al.*, 1983) ya da belirli türdeki bağlılığı içeren organizasyonlara bağlı yerel sosyal organizasyonlarda yer alma (Fisher, 1977) olarak farklı özelliklerle ilişkilendirilmiştir. Mekân bağlılığı, “biz-lik” düşüncesiyle de ilişkilidir ki, böyle bir düşüncede topluluk içindeki sosyal destek ağları bir bağlanma düşüncesiyle ve daha sonra zihinsel esenlikle ilişkilendirilmiştir (Nisbet, 1969; Sarason, 1974). Açıkçası, mekanın, yeni kentçiler tarafından tahayyül edilenden çok daha geniş bir anlamı gerekli kılması ve girift sezgisel yönlerin, çevresel etkiden daha çok kişisel kafa yapısı (zihinsel görüş alanı)na dayandırılması tartışılabilir. Anlamın karışıklığı arttığı için, sosyal amaç yeniden daha da belirsiz hale gelmektedir.

Mekân duygusu, yeni kentçi sosyal öğretinin muhtemel bir parçası gibi de gözükecektir; fakat terim, mekan bağlılığındaki gibi belirli çevresel özelliklerden daha çok bireyselleştirilmiş anlamla daha çok ilişkilidir. Bunun için mekan duygusunun yaratılması alanlarla ve onların faaliyetleri ile ya da farklı mahalle türleri tarafından yaratılmış davranış türleriyle ilişkilendirilememektedir (Davies ve Herbert, 1993). Onun yerine, mekan duygusu görüntü uyumu kavramıyla ya da fiziksel bir mekan ile bir kişinin benlik-imgesine bağlı anlamlar arasındaki uyumla ilişkilidir (Hull, 1992). Bu anlamda mekan duygusu oturan etkileşimiyle bağlantılı olmaktan daha az (bir şey) gibi gelecektir. Anlamlar, farklı insanlar tarafından farklı yollarla mekanları nitelendirebilir ve bunun için anlamlar, çevresel olanın aksine, bireysel olarak inşa edilmiştir. Eğer mekan duygusu tamamen bireyselleştirilmiş anlamın bir ürünüyse; bu durum, fiziksel olarak

belirlenmiş bir mekan duygusuna daha az yer bırakır. Bir mekan duygusundan daha çok, ilişkili bir kavram olarak çevresel algılama (örneğin, zihinsel harita ya da çevresel duyarlılık) yeni kentçi biçim tarafından geliştirilmektedir. Fakat sorun açıklığa kavuşturulamamıştır.

Son olarak, yeni kentçiliğin sosyal hedeflerinin topluluk duygusunun bazı anlamlarına karşı işlev görmesi de sorun olmaktadır. Üyeliğin önemli bir parçası olan sınırlar düşüncesi, kesinlikle, yeni kentçilerin terimleri ile uyumsuz. Çünkü sınırlar, dışlayıcı bir düşünce setinin üreticisi olarak değerlendirilebilir. Aynı şekilde, üyelik ve etki düşünceleri, en azından felsefi olarak, yeni kentçilerin bireyselliği ve heterojenliği desteklemeye yönelik çabalarıyla uyum sağlayamayacak konular arasında yer alır.

Ara Değişkenlerin Önemi

Oturan etkileşimi, (sezgisel unsurlarıyla) topluluk duygusu ve mahalle çevresi arasındaki bir bağlantının araya giren birkaç değişkenle biçimlendirildiği bir durum olabilir. Diğer bir ifadeyle, çevre ile davranış arasındaki dönüşüm doğrudan olmayabilir; fakat kent tasarımı yine de dönüştürücü bir etkiye sahip olabilir. Kent tasarımı, cadde, site düzenlemesi ve kamusal mekanın sağlanması ile birlikte insanların bir araya getirilmesinin doğal bir sonucu olarak (determinizm) topluluk duygusu inşa edilmeyebilir; fakat kent tasarımı topluluk duygusunu inşa etmeye yönelik işlev gören diğer faktörleri hızlandırabilir. Yeni kentçilik için bundaki tehlike şudur: Eğer onların tasarım felsefesi, daha sonra topluluk duygusunu yaratacak olan diğer durumları yaratırsa, bu duygu, diğer kent tasarım ilkelerinin her hangi birisinden elde edilebilen (sonuçlar) olabilir.

Örneğin, mahalle araştırması, (mahalle bağlılığı, topluluk, duygusunun bir yönüyle ilintili) sosyal bağı etkilediği görülen biribiriye ilişkili iki faktörü ortaya çıkarmıştır: Tehlikeye atılma korkusu ve kurumsal bağımlılık. Crenshaw ve StJohn (1989), oturanların kolektif menfaatlerinden kaynaklanan yüksek sosyal uyuma sahip mahalleleri “nitelemek için kurumsal olarak bağımlı topluluk” ibaresini icat etmişlerdir. Yeni kentçi gelişmede, toplulukçuğun temeli, yeni geleneksel kent tasarımının aşık olmasına gelişen güçlü bir kent kimliği duygusu olabilir. Pratikte, oturanlar yeni kentçiliğin tasarım ideolojisine “ihtiyaç duymuş” olmalı ve onu korumaya ve geliştirmeye çalışmalıdırlar. Tehlikeye atılma korkusu (yaklaşımı)na göre, araştırmalar mahalle güvenliği ile komşuluk tercihi arasındaki bir doğrusal ilişkiyi (korelasyonu) açığa çıkarmıştır (Doolittle ve McDonald, 1978). Oturan etkileşiminin yüksek düzeylerde

olduğu güçlü bir şekilde kontrol edilen mahallelerin desteklenmesiyle, güvenlik ve bu etkenler yoluyla, komşuluk artırılmaktadır. Bu, kamusal-özel mekân bütünleşmesi yoluyla topluluk duygusunun inşa edilmesi amacını gütmeye yaklaşımından, önemli ölçüde farklı bir yaklaşımdır.

Topluluk duygusunun geliştirilmesindeki en önemli değişkenlerden birisi oturan homojenliğidir ve yeni kentçilik, basitçe, belirli özelliklere sahip oturanları çekiyor olabilir. Araştırmalar, topluluk duygusunun, sosyal desteğe bağlı olduğu sonucuna varmıştır (Weennig *et al.*, 1990). Bu destek, sosyal etkileşimle artırılmaktadır ve sosyal ilişki de daha sonra homojenlik tarafından yükseltilmektedir (Keane, 1991). Bu, sosyal hedeflerin yeni kentçiler tarafından gerçekleştirilebileceği düşüncesini desteklemektedir. Yeni kentçiliğin, kent tasarımının, homojen bir nüfustan daha çok, heterojen bir nüfus için artan yakınlaştırıcı davranış yoluyla topluluk duygusunu yaratabildiği düşüncesine dayandığı, gerçeği yansıtmaz. Bu ahlaki olarak övgüye değer bir hedeftir; fakat bu varsayımı desteklemek için çok az şey olduğunu kabul etmek gerekir. Hatta sosyal ve ekonomik homojenlik (teorik olanın aksine) günümüzdeki yeni kentçi gelişmenin olagelen nitelikleridir (Plas ve Lewis, 1996). Yeni kentçi retoriğine dayalı olarak, yeni kentçilikle ilgili homojenlik (en azından Florida sahili gibi yeni gelişmelerde) (yeni kentçiler tarafından tanımlandığı gibi) topluluk duygusunun inşasını tehlikeye sokabilir. Bununla birlikte, artan homojenliğin fiziksel belirleyiciliğe (determinizme) daha çok duyarlı sosyal bir arena sağlayabilmesi şaşırtıcıdır. Otuz sekiz yıl önce John Dyckman tarafından ortaya çıkarılan aşağıdaki sonuçlar, hala geçerliliğini sürdürüyor olabilir:

Sosyal, kültürel ve iktisadi olarak çok homojen bir nüfus, tekbiçim aile durumu, fiziksel yakınlık ve fiziksel düzenlemeler, kişiler arasındaki ortak davranış biçimlerini güçlü bir şekilde etkileyebilir. Fakat sosyal, kültürel, iktisadi ve ailesel farklılıkların büyük olduğu yerde, bütün bunlar, ortak davranışın fiziksel-mekansal faktörlerine ağır basacaktır (Dyckman, 1961:103).

Servet de bir ara değişken olabilir. Şu ana kadar yeni kentçi gelişmeye servet yoluyla hakim olunduğu için, kent tasarımından daha çok, bu durumun ekonomik temelli bir topluluk duygusunu yaratması mümkündür. Yeni kentsel gelişmenin oturanları, toplulukların malları olarak görebilirler ve bunun için topluluğa bağlılık, sosyal temelli topluluk duygusundan daha çok, iktisadi akılcılık üzerine dayanıyor olabilir. Topluluk duygusu, daha açık bir ifadeyle üyelik düşüncesi, topluluğun tasarım niteliklerinden ziyade topluluğun varlıkları (assets) tarafından cezbedilen oturanların belirli niteliklerinin bir fonksiyonu olur.

Belirli faktörlerin, topluluk duygusunun bir ya da daha fazla yönünün yaratılmasında eşik etkisine sahip olduğu söylenebilir. Örneğin, bir istatistiksel analizde, seçilmiş değişkenler arasındaki korelasyon fark edilmeden önce, belli bir düzeyi yakalamak için elde tutulabilir. Bu yaklaşımla, yeni kentçi öğretilerin (yüksek kamusal-özel mekan bütünleşmesi) olumlu bir şekilde topluluk duygusuyla birlikte karşılıklı ilişkili olduğu gösterilmeden önce; belirli oturan özelliklerinin açıkça anlaşılabilir (örneğin, belirli bir düzeye ya da eşığe ulaşmış) olmasının zorunlu olduğu varsayılabilir. Topluluk oluşumu üzerine yapılan sosyal bilim araştırmalarına göre, toplumsal cinsiyet (kadın) ve genç çocukların varlığı gibi oturan nitelikleri böyle bir etkiye sahip olabilir. Bu hipotez, sosyal hayatın etkilenebildiği durumlar üzerinde belirli (örneğin, mahalle biçiminden başka) bir etkiye sahiptir.

Topluluk Gereksinimi

Yeni kentçilerin, topluluk duygusu elde etme gereksiniminin şiddetini yanlış hesaplamış (değerlendirmiş) olmaları ihtimali vardır. Bu gereksinim, Amerikan yaşam biçiminin oldukça geniş bir şekilde yeniden düşünmeye sebep olarak kadar güçlü bir gereksinim olmalıdır. Bazıları, mahallenin bir istikrar ve intibak (yönelme) duygusu sağladığı ve çok az mahallenin “oturanların dikey ve yatay olarak hareketliliği için geçici sahne yerleri”nden daha fazla bir şey olmadığı düşüncesinin bir mit olduğunu iddia etmişlerdir (Goering ve Rogowsky, 1978:83). Eğer durum bu ise, Audirac ve Smith (1992)’in Florida’da oturanların yalnızca küçük bir azınlığının, ortak mekân için özel (kişisel) avlu mekânı ticaretine istekli olduklarını bulması sürpriz değildir. Yeni kentçi ideoloji, iki yüz yıllık süreç içinde hala oldukça yaygın olan, uzun süredir devam eden banliyö ideallerine kafa tutmaktadır. Sharpe ve Wallock (1994:17), banliyö yaşam biçiminin temellerini oluşturan temel davranışların hala baskın olduğunu ileri sürmektedirler. “Kadının ikinci plana itilmesi, sınıf farklılaşması ve ırksal ayrımcılık, pastoral (doğa özlemine dayalı) bir mitoloji içinde sarıp sarmalanan (sayılanların) hepsi” banliyö yaşam biçimini tanımlamaktadır.

Bu, Langdon (1994)’un topluluğa duyulan gereksinimin şiddetine yönelik potansiyel bir tehdit olarak tanımladığı (şeye) bağlanmaktadır. Artı zenginliğin varlığı, yayılan bina(lar)ı ve toprak tüketici gelişmeyi *mümkün kılmaktadır*. Geleneksel modern öncesi biçimler tarafından artırıldığı varsayılan güçlü topluluk yaşamı, bir ölçüde, kıtlık tarafından zorla kabul ettirilmiştir. Paranın ve arabaların yokluğu, mahalle seviyesinde tüketime

ve eğlenceye bir bağımlılık anlamına gelmiştir. Eğer ekonomi, etkin, sıkışık ve daha tutumlu bir yaşam biçimine gereksinme duymazsa - ki böyle bir yaşam biçimi, topluluk duygusunun bazı yönlerinin geliştirilmesinin avantajlarına sahip olabilir-, banliyölerde doğup-büyüyen nesiller, geniş parseller üzerinde geniş evleri gerekli kılmayan artı zenginlik için başka kullanım alanları bulacaklar mıdır?

Yeni kentçiliğin sosyal reçetesinin özellikle kışkırtıcı olan yanı nedir ki, zengin bireyler yerel topluluklarında önemli addettikleri şeylerle çelişkili gözükmektedir? Bu, (yani) coğrafi olarak sınırlandırılmış bir ilişki alanının amacı, bugünlerde, toplumun daha zengin üyeleri tarafından hoşlanılan şeye karşı işlev görmesidir. Ahlbrandt (1984), en yüksek iktisadi seçme özgürlüğüne (alanına) sahip oturanların (kent sakinlerinin), mahallelerine daha az bağlı olduklarını bulmuştur. Oysa onlar, kısmen daha geniş coğrafi iletişim alanına sahip olabilmektedir. Fried (1986:350) de, mahallenin “artan sosyal mevki (statü) ile birlikte öneminin azaldığı”nı bulmuştur. Daha belirgin bir şekilde ifade etmek gerekirse, yüksek gelir grupları, malların ve hizmetlerin yakınlığına ve komşularla ilişkiye duyulan gereksinime, düşük ve orta gelir gruplarına göre daha az değer addetmektedirler. Bunun içindir ki yeni kentçilik, sosyal bir deney(im) olabilir; öyle ki bu deney(im)de, özgürleşen topluluğun serveti, uygulamaya konula(cak ola)n yerleşimsel bir yakınlık tarafından engellenir. Bu, şu cesur varsayıma dayanır: Topluluğun mekansal olarak özgürleş(tiril)mesi, zorunlu olarak, zengin oturanların gereksinme duydukları (birşey) değildir. Yeni kentçi gelişmenin bugüne kadar, çoğunlukla, zengin bir piyasaya sahip olması gerçeği, sorunun karmaşıklığını daha da artırmaktadır.

Sonuç

Topluluk duygusunun (özellikle fiziksel tasarım yönlerinin) fiziksel tasarım faktörleri yoluyla yaratılabileceği düşüncesini destekleyen teorik ve ampirik veriler, en iyi ihtimalle, belirsizdir. Yeni kentçilik şu gerekçeyle takviye edilmektedir: Araştırmalar, oturan etkileşimiyle çevre arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır; ve sonuç olarak kamusal-özel mekan bütünleşmesi ile oturan etkileşimi arasında bir korelasyon süreklidir. Bununla birlikte, topluluk duygusunun sezgisel boyutlarına doğru, (diğer bir ifadeyle) etkileşimin ötesine geçilmesi zorunludur. Çünkü, bu terimler içinde topluluk duygusunun oluşması, genellikle, yalnızca bazı ara değişkenler (örneğin, oturan homojenliği, servet) yoluyla felsefesi yoluyla

aynı sonucu yaratıp yaratamayacağı sorusunu akla getirmektedir. Bundan sonra, daha ileri düzeyde bir araştırmaya ihtiyaç vardır. Açıkçası, çok daha fazla araştırma sorununu daha doğrudan araştırılması üzerinde yoğunlaşmalıdır: Nerede, ne zaman ve hangi koşullar altında topluluk duygusu, toplulukların fiziksel tasarımıyla ilişkilendirilebilir? Ara değişkenlerin kontrol edilmesi ve fiziksel koşulların içinde büyüyen değişkenlerin varlığıyla ilgilenilmesi böyle bir araştırmada önemli metodolojik sorunlar olarak karşımıza çıkacaktır.

Yeni kentçiler, mahalle biçimi, oturan ilişkisi ve topluluk duygusu arasındaki bağlantının önemi -ki kamusal-özel mekan bütünleşmesi yoluyla artan komşuluk etkinliği (sosyal etkileşim) kapsamlı olarak tanımlanmış bir topluluk duygusu üzerinde bir etkiye sahiptir-vurguladıkları sürece, yeni kentçilerin sosyal talepleri savunulmaz olacaktır. Daha savunulabilir olanı, yeni kentçiliğin sosyal etkileşimi artırdığı, bu sosyal etkileşimin daha sonra, en azından, zayıf sosyal bağları yarattığı varsayımıdır. Bunun ötesine gidilmesi, girifleştirilmiş etkileşimin niteliği hakkında (bazı) kabulleri ima eder. Bu, kamusal-özel mekan bütünleşmesinin, en azından, bugün itibarıyla (tutarlı bir) temeli olmayan derin bir etkinin sebebi olduğunun kabul edilmesini gerektirir.

Yeni kentçileri sosyal talepleri gerçek(ler) tarafından zayıflatılmaktadır. Bu gerçekler, topluluk duygusunun - daha belirgin bir şekilde ifade etmek gerekirse paylaşılan sezgisel bir bağlantının- çeşitli koşullar altında varolduğu ve hatta (yine belirli koşullar altında) sağlıklı olduğu bulunmuştur. Bu koşulların bazılarının, (örneğin, yayılmış, otomobil yönelimli banliyö çevreleri içinde) yeni kentçi tasarım ideolojisine ters olduğu gözükmemektedir. Halihazırdaki araştırmalara dayanarak, topluluk duygusunun fiziksel çevrelere göre farklılık göstermediğini ya da mekana bağlı ve mimari olmayan çözümlerin bir topluluk duygusunun inşası için daha fazla umut verdiğini (ileri sürmek) mantıklı değildir. Örneğin, eğer oturma süresi topluluk duygusunun oluşmasında anahtar bir değişken ise; yeni kentçi gelişme bu şartlar altında bir topluluk duygusu yaratmayı nasıl umut edebilmektedir?

Bu sorunsalın dışındaki yöntemlerden birisi, yeni kentçilerin sosyal amaçlarının dozunu aşağı çekmesi ve bu amaçların, etkin bir şekilde belirli davranışları yaratmasından daha çok, basitçe, fiziksel tasarımın insani gereksinmelerini karşılıyor olduğunu açıklaması olacaktır. Fiziksel tasarım, topluluk duygusu *yaratmaya* ihtiyaç duymaz; ancak, belki topluluk

duygusunun yaratılması ihtimalini artırabilir (örneğin “çevresel olasılıkcılık”; bkz. Bell *et al.*, 1990). Mekansal düzenleme, sonuç olarak, kendi başına bir etkiye sahip olmasından daha çok, bir araçtır. Arzulanan davranış biçimleri (örneğin, sosyal etkileşimin ve topluluk duygusunun)ne (uygun) çevrenin yaratılması, yeni kentçi ilkelere göre kentleri inşa etmek için övgüye değer yeterli bir gerekçe olabilir. Yeni kentçiler, çevresel etkiler belirli sosyal durumlara bağlı olduklarını, çevre ve davranış arasındaki ilişkinin karmaşık olduğunu ve cemaat kenti ve cemiyet kentinin yan yana varolduğunu kabul etmektedirler. Yeni kentçiler, yeni kentçiliğin topluluk duygusu yaratmadığını, aksine, sosyal etkileşim için belirli bir eğilime ve yerel topluluk bağlılığı ihtiyacına (örneğin, iç gelişme [endogeneity] sorununa) sahip bireyleri çektiğini (de bir) ihtimal (olarak) kabul etmek zorundadırlar.

Kent tasarımı ile topluluk duygusu arasındaki ilişkinin açıklığa kavuşturulmasına yöneltmiş daha ileri düzeydeki araştırma, yeni kentçiliğin bir topluluk olarak başarılı olabilmesi için neye ihtiyaç duyduğunun daha güzel bir şekilde tanımlanması ile kolaylaştırılabilir. Açıkçası bu araştırma, tatmin olmadıkça “topluluk duygusu”nun yeni kentçi imgesinin ne anlama geldiğiyle ilgili daha sağlıklı bir kavrayışa dayanmak zorundadır. (Bu şekildeki bir araştırma), rasgele komşuluğun yeterli olup olmadığının ya da derin sosyal bağlılığın üyelik, etki, bütünleşme ve yerel tutunmayı gerekli kılmadığını ortaya koyabilecektir. Bu, araçsal hedeflerle ilgili ikincil (secondary) birlikteliklerin sağlanmasıyla karşılaştırıldığında, girift duygunun derecesine işaret eder. En son durumda, yeni kentçi mahalle, hizmet merkezi olarak kendi kapasitesine dayanarak topluluğu inşa edebilir. Belki, bazen ifade edildiği gibi, kentsel hizmetlerin sunulması için bir merkez olarak mahalle üzerine değil de, sosyal etkileşimin mekanı olarak mahalle üzerine yapılan vurgulama abartılmıştır (Wekerlé, 1985). Yeni kentçiliğin, paylaşılan bir ekoloji (birbiriyle karıştırılmış toprak kullanımları) ve daha sonra fonksiyonel ayrılaşmanın reddedilmesi üzerinde yoğunlaşması (bkz. Jenkck, 1992), gerçekten, Durkheim’in geliştirdiği türden organik dayanışmayı ve güçlü bir topluluk duygusunu geliştirebilir. Ne var ki, tehlike şuradır: Yeni kentçiliğin felsefesi bir pazarlama stratejisinden daha önemsiz bir düzeye düşürülebilir. Topluluk duygusunun tasarlanması “topluluk satılmaktadır” (Duany ve Plater-Zyberk, 1992:47) ilanı altında boş bir vaat olabilir. Sonuçta ortaya çıkan topluluk, sosyal olarak birbirine bağlı ve topluluk, sosyal olarak birbirine bağlı ve bütünleşmiş bir çevre olmaktan oldukça uzak olabilir.

Sonuçta, yeni kentçiliğin başarısı, sosyal amaçları üzerine değil, basitçe, tamamen tasarımın niteliği üzerine dayanabilir. Ve tasarım kılavuzları, topluluk duygusunun temelini ne olduğuyula ilgili çok daha sağlıklı bir kavrayışa dayandırılabilmesi durumunda, çok az kimse, tasarım kılavuzları ampirik olarak belirlenmelidir düşüncesini savunacaktır. (Bu, Hubbard [1992]'in işaret ettiği gibi, modern hareketin çöküşü olmuştur). Ayrıca, yeni kentçiliğin sosyal öğretisi savunulmaz olsa da; onun sezgisel çekiciliğinin gücü dikkatlerden kaçmamaktadır. Pindell (1995)'in insanların toplulukta ne aradıklarına dair büyüleyici çalışması ya da Kunstler (1993)'in geçmiş kentsel biçimlerin çeciliğini ortaya koyuşu gibi öyküsel söylentiler bunun en güzel delilidir. Yeni kentçilik, hem duygusal düzeydeki bir yönelime dayanmasından hem de akademisyenler tarafından yeterince üzerinde durulmamış olmasından dolayı, oldukça başarılı olabilir. Bununla birlikte, daha ileri düzeydeki ampirik araştırmaların kent tasarımı ile topluluk duygusu arasındaki ilişkiyi daha berrak bir (şekilde) aydınlığa kavuşturacağı umulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Achimore, A. (1993) Putting the community back into community retail, *Urban Land*, August, s. 33-38
- Ahlbrandt, R.S. (1984) *Neighborhoods. People, and the Community*. New York: Plenum Press.,
- Ahlbrandt, R.S. and Cunningham, J. V. (1979) *A New Public Policy for Neighborhood Preservation*. New York: Praeger.
- Altman, I. and Wandersman, A. (Eds) (1987) *Neighborhood and Community Environments. Human Behavior and Environment: Advances in Theory and Research*. New York: Plenum Press.
- Amick, D. J. and Kviz, F.j. (1975) Social alienation in public housing, *Ekistics*, 231, s. 118-120.
- Appleyard, D. (1972) *Livable Streets*. Los Angeles: University of California Press.
- Atlas, J. and Drier, P. (1993) From "projects" to communities: redeeming public housing, *Journal of Housing*, 50(1), s21-36.
- Audirac, I. and Shermeyen, A. H. (1994) An evaluation of neotraditional design's social prescription: postmodern placebo or remedy for social malaise?, *Journal of Planning Education and Research*, 13, s 161-173.
- Audirac, I. and Smith, M.T. (1992) Urban Form and residential choice: preference for urban density in Florida. *Journal of Architectural Planning and Research* 9, s 19-32.
- Audirac, I. Shermeyen, A.H. and Smith, M.T. (1992) Is the development debate of the 1990s to resonate as fanfare for community?, *Journal of Architectural Planning Association*, 58, s 514-516
- Baldassare, M. (1986) *Trouble in Paradise: The Suburban Transformation in America*. New York: Columbia University Press.
- Baldassare, M. and Fisher, C.S. (1975) Suburban life: powerlessness and need for affiliation, *Urban Affairs Quarterly*, 10, s.314-326.
- Baldassare, M. and Wilson, G. (1995) More trouble in paradise? Urbanization and the decline in suburban quality-of-life ratings, *Urban Affairs Review*, 30, s. 690-708.
- Bell, P. A., Fisher, J. D., Baum, A. and Greese, T.C. (1990) *Environmental Psychology*. Fort Worth: Holt, Rinehart and Winston.
- Berry B. J. L. (1976) The counterurbanization process: urban America since 1970, in: D. J. L. Berry (Ed.) *Urbanization and Counterrurbanization*, s.17-30. Beverly Hills, CA: Sage Publications
- Bookout, L. (1992) Neotraditional town planning: the test of the marketplace, *Urban Land*, 51, s. 12-17.
- Bressi, T.W. (1994) Planning the American dream, in: P. Katz (Ed.) *The New Urbanism*, s.xxx-xlii. New York: McGraw-Hill.
- Brooks, R. O. (1974) *New Towns and Communal Values*, New York: Praeger.
- Bucker, J. C. (1988) The development of an instrument to measure neighborhood cohesion, *American Journal of Community Psychology*, 16, s. 771-791.
- Burkhart, L.C. (1981) *Old Values in a New Town: The Politics of Race and Class in Columbia*, Maryland. New York: Praeger.

- Calthorpe, P. (1989) Pedestrian pockets: new strategies for suburban growth, in: D. Kelbaugh (Ed.) *The Pedestrian Pocket Book: A new Suburban Design Strategy*, s 7-20. Princeton, Nj: Princeton Architectural Press.
- Calthorpe, P. (1991) Towns for all seasons, *Architectural Record*, 179(6), s. 44-45.
- Calthorpe, P. (1993) *The Next American Petropolis: Ecology, Community, and the American Dream*, New York, Princeton Architectural Press.
- Campbell, K. E. and Lee, B. A. (1992) Sources of personal neighborhood networks: social integration, need or time, *Social Forces*, 70, s. 1077-1100.
- Canter, D. (1998) Action and place: an existential dialectic, in: D. Canter, M. Krampen and D. Stea (Eds) *Ethnospaces: Environment Perspectives*, s. 1-17. Alderslot: Glower.
- Chavis, D. M. and Wandersman, A. (1990) Sense of community in the urban environment: a catalyst for participation and community development, *American Journal of Community Psychology*, 18, s. 55-81.
- Chavis, D.M. and Hogge, J.H. McMillan, D.W. and Wandersman, A. (1986) Sense of community through Brunswick's lens: a first look, *Journal Community Psychology*, 14, s.24-40
- Cochrun, S. (1994) Understanding and enhancing neighborhood sense of community, *Journal of Planning Literature*, 9, s. 92-99.
- Crenshaw, E. and St John, C. (1989) The Organizationally dependent community: a comparative study of neighborhood attachment, *Urban Affairs Quarterly*, 24, s. 412-434.
- Davidson, W. B. and MacCotter, P.R. (1986) Measurement and sense of community within the sphere of city, *Journal of Applied Social Psychology*, 16, s. 608-619.
- Davies, W. and Herbert, D. (1993) *Communities within Cities*. London: Pinter.
- Doolittle, R. J. and MacDonald, D. (1978) Communication and a sense of community in a metropolitan neighborhood: a factor analytic examination, *Communication Quarterly*, 26 s. 2-7.
- Duany, A. and Plater-Zyberk, E. (1991) *Towns and Town-making Principles*. New York: Rizzoli.
- Duany, A. and Plater-Zyberk, E. (1992) the second coming of the American small town, *Wilson Quarterly*, 16, s. 3-51.
- Duany, A. and Plater-Zyberk, E. (1994) the neighborhood and the district, in: P. Katz (Ed.) *The New Urbanism: Toward an Architecture of Community*, s xvii-xx. New York: McGraw-Hill.
- Durkheim, E. (1893) [1963] *The Division of Labor in Society*. New York: Free Press.
- Dyckman, J.W. (1961) Of man and mice and moles: notes on physical planning, environment, and community, *Journal of the American Institute of Planners*, 27, s. 102-104.
- Festinger, L., Schacter, S. and Back, K. (1950) *Social Pressures in Formal Groups*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Fischer, C. S. (1972) Urbanism as a way of life: a review and an agenda, *Sociological Methods and Research*, 1 (November), s. 187-242.
- Fischer, C. S. (1973) On urban alienation and anomie: powerlessness and social isolation, *American Sociological Review*, 38, s. 311- 326.

- Fischer, C. S. (1976) *The Urban Experience*. New York: Harcourt, Brace Javanovich.
- Fischer, C. S. (Ed.) (1977) *Networks and Places: Social Relations in the Urban Setting*. New York: The Free Press.
- Flanagan, W. G. (1993) *Contemporary Urban Sociology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fleming, R., Baum, A. and Singer, J. E. (1985) Social support and the physical environment, in: S. Cohen and S. L. Syme (Eds) *Social Support and Health*, s. 327-345. Orlando, FL: Academic Press.
- Fried, M. (1986) The neighborhood in metropolitan life: its psychological significance, in: R.B. Taylor (Ed.) *Urban Neighborhoods*, s.331-363. New York: Praeger.
- Fulton, W. (1996) *New Urbanism: Hope or Hype for American Communities?* Cambridge, MA: Lincoln Institute of Land Policy.
- Gans, H. (1962) *The Urban Villagers: Group and Class in the Life of Italian Americans*. New York: The Free Press.
- Gans, H. (1967) *The Levittowners*. New York: Pantheon.
- Gans, H. J. (1972) Urbanism and suburbanism as ways of life: a re-evaluation of definitions, in: J. Kramer (Ed.) *North American Suburbs: Politics, Diversity, and Change*, s.31-51. Berkeley, CA: Glandessary Press.
- Glynn, T.J. (1981) Psychological sense of community: measurement and application, *Human Relations*, 34, s. 789- 818.
- Glyn, T.J. (1986) Neighborhood and sense of community, *Journal of Community Psychology*, 14, s. 341-352.
- Goering, J. M. (1978) Neighborhood tipping and racial transition: a review of social science evidence, *American Institute of Planners Journal*, 44, s. 68-78.
- Goudy, W. J. (1990) The ideal and the actual community: Evaluations from small town residents, *Journal of Community Psychology*, 18, s. 277-288.
- Granovetter, M.S. (1973) The strength of weak ties, *American Journal of Sociology*, 78, s. 1360-1380.
- Greenbaum, S.D. (1982) Bridging ties at the neighborhood level, *Social Networks*, 4, s. 367-384.
- Greenbaum, S. D. (1985) The preservation of Strawberry Hill: continuity and adaptation in an urban ethnic neighborhood, *Ethnic Groups*, 6 s. 275-292.
- Gutman, R. (1972), *People and Buildings*. New York: Basic Books.
- Haggerty, L. J. (1982) Differential social contact in urban neighborhoods: environmental vs. sociodemographic explanations, *The Sociological Quarterly*, 23, s.359-372.
- Hayden, D. (1984) *Redesigning the American Dream*, New York: W.W.Norton.
- Hochstein, M. (1994) A new urbanist library, *Urban Land*, 53, s.79-81.
- Hubbard, P. J. (1992) Environment-behaviour studies an city design: a new agenda for research?, *Journal of Environmental Psychology*, 12, s. 269-279.
- Hull, R. B. IV. (1992) Image, congruity, place attachment and community design, *The Journal of Architectural and Planning Research*, 9(3), s.181-192.
- Hunter, A. (1975) The loss of community: an empirical test through replication, *American Sociological Review*, 40, s. 537-552.

- Jacobs, C. (1961) *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House.
- Jencks, C. (1992) The remorseless charm of seaside, *Times Literary Supplement*, 20 November, s. 6-7.
- Kasarda, J. D. and Janowitz, M. (1974) Community attachment in mass society, *American Sociological Review*, 39, s. 328-339.
- Katz, P. (1994) *The New Urbanism: Towards an Architecture of Community*. New York: McGraw-Hill.
- Keane, C. (1991) Socio-environmental determinants of community formation, *Environment and Behavior*, 23, s. 27-46.
- Keller, S. (1968) *The Urban Neighborhood*. New York: Random House.
- Kingston, P. W. and Nock, S. L. (1992) Couple's joint work status and community and social attachments, *Social Science Quarterly*, 73, s. 862-875.
- Krasner, L. (1980) *Environmental Design and Human Behavior*. New York: Pergamon Press.
- Krier, L. (1984) *Houses Places and Cities*. New York: St Martin's Press.
- Krier, L. (1991) Afterward, in: A. Duany and E. Plater-Zyberk (Eds) *Towns and Town-making Principles*, s.117-119. New York: Rizzoli.
- Kunstler, J. H. (1993) *The Geography of Nowhere*. New York: Simon&Schulter.
- Lang, J. (1994) *Urban Design: The American Experience*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Langdon, P. (1988) A good place to live, *The Atlantic Monthly*, 270(3), s. 39-60.
- Langdon, P. (1994) *A Better Place to Live: Reshaping the American Suburb*. Amherst, MA: University of Massachusetts Press.
- Lee, T. (1970) Urban neighborhoods as a socio-spatial schema, in: H. M. Proshansky (Ed.) *Environmental Psychology: Man and His Physical Setting*, s. 349-370. New York: Holt, Rinerhart and Winston.
- Levine, M. D. (1986) Working it out: acommunity reaction approach to crime pevention, *Journal of Community Psychology*, 14, s. 378-390.
- Lynch, K. (1960) *The Image of the City*, Cambridge, MA:MIT Press..
- McMillan, D.W. and Chavis, D.M. (1986) Sense of community: a definition and theory, *Journal of Community Psychology*, 14, s. 6-23.
- Meinig, D. W. (Ed.) (1979) *The Interpretation of Ordinary Landscapes*. New York: Oxford University Press.
- Michelson, W. H. (1970) *Man and His Urban Environment:A Sociological Approach*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Michelson, W. H. (1977) *Environmental Choice, Human Behavior, and Residental Satisfaction*, New York: Oxford University Press.
- Moore, G. (1987) Environment and behavior research in North America: history, development, and unresolved issues, in: D. Stokols and I. Altman (Eds) *Handbook of Environmental Psychology*, 2 s. 1358-1410.
- Morris, E. W. (1996) Community in theory an practice: a framework for intellectual renewal, *Journal of Plannig Literature*, 11, s. 127-150.
- Mumford, L. (1961) *The City in History*. Harmondsworth: Penguin.
- Nasar, J. L. and Julian, D.A. (1995) The psychological sense of community in the neighborhood, *Journal of the American Planning Association*, 61. s. 178-184.
- Newman, O. (1972) *Defensible Space*. New York: Macmillan.

- Nisbet, R. A. (1969) *The Quest for Community*. New York: Oxford University Press.
- O'Brien, D. J., Hassinger, E. W. and Dershem, L. (1994) Community attachment and depression among residents in two rural midwestern communities, *Rural Sociology*, 59, s. 255-265.
- Panzetta, A. F. (1971) The concept of community: the short-circuit of the mental health movement, *Archives of General Psychiatry*, 25, s. 291-297.
- Park, R. E., Burgess, E. W., and McKenzie, R. D. (1925) *The City*. Chicago: University of Chicago Press.
- Perry, C. A. (1929) [1974] The neighborhood unit: a scheme of arrangement for family life community, in: *Regional Study of New York and its Environs VII, Neighborhood and Community Planning*, Monograph 1, s.2-140. New York: Arno Press.
- Pindell, T. (1995) *A Good Place to Live*. New York: Henry Holt.
- Plas, J. M. and Lewis, S. E. (1996) Environmental factors and sense of community in a planned town, *American Journal of Community Psychology*, 24, s. 109-143.
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K. and Kaminoff, R. (1983) Place-identity: physical world socialization of the self, *Journal of Environmental Psychology*, 31(3), s. 57-83.
- Puddifoot, J. E. (1995) Dimensions of community identity, *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 5, s.357-370.
- Relph, E. (1976) *Place and Placeness*. London: Pion.
- Riger, S. and Lavrakas, P.J. (1981) Community ties: patterns of attachment and social interaction in urban neighborhoods, *American Journal of Community Psychology*, 9, s.55-56.
- Riger, S., LeBaill, R. and Gordon, M. T. (1981) Community ties and urbanites' fear of crime: an ecological investigation, *American Journal of Community Psychology*, 9, s. 653-665.
- Rossi, P. H. (1980) *Why Families Move*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Rothblatt, D. N. and Garr, D. J. (1986) Suburbia: an international perspective on levels of satisfaction with the physical environment, *Journal of Planning Education and Research*, 5(2) s. 94-106.
- Rouse, J. W. (1978) Building a sense of a place, in: D. C. Klein (Ed.) *Psychology of the Planned Community*, s.51-57. New York: Human Services Press.
- Sarakon, S. B. (1974) *The Psychological Sense of Community: Prospects for a Community Psychology*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sharpe, W. and Wallock, L. (1994) Contextualizing suburbia, *American Quarterly*, 46, s. 55-61.
- Skjaeveland, O., Garling, T. and Maeland, J. G. (1996) A multidimensional measure of neighboring, *American Journal of Community Psychology*, 24, s. 413-435.
- Stein, C. S. (1957) *Towards New Towns for America*. Cambridge, MA: MIT press.
- Suttles, G. D. (1968) *The Social Order of the Slum: Ethnicity and Territory in the Inner City*. Chicago: University of Chicago Press.
- Suttles, G. D. (1972) *The Social Construction of Communities*. Chicago: University of Chicago Press.

- Suttles, G. D. (1975) Community design: the search for participation in an urban society, in: A. H. Hawley and V. P. Rock (Eds) *Metropolitan American in Contemporary Perspective*, s. 235-297. New York: Halstead Press.
- Tennenbaum, R. (1990) Hail Columbia, *Planning*, 56(5), s. 16-17.
- Tuan, Y. (1977) *Space and Place: The Perspective of Experience*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Unger, D. G. and Wandersman, A. (1985) The importance of neighbors: the social, cognitive and affective components of neighboring, *American Journal of Community Psychology*, 13, s.139-170.
- Verbrugge, L. M. and Taylor, R. B. (1980) Consequences of population density and size, *Urban Affairs Quarterly*, 16, s.135-160.
- Webber, M. (1963) Order in diversity, community without propinquity, in: L. Wingo, Jr (Ed.) *Cities and Space: The Future Use of Urban Land*, s. 23-56. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Weenig, M. W. H., Schmidt, T. and Midden, C. J. H. (1990) Social dimensions of neighborhoods and the effectiveness of information programs, *Environment and Behavior*, 22, s. 27-54.
- Wekerle, G. R. (1985) From refuge to service center: neighborhoods that support women, *Sociological Focus*, 18(2), s. 79-95.
- Wellman, B. (1979) The community question: the intimate networks of East Yonkers, *American Journal of Sociology*, 84, s. 1201-1231.
- Wellman, B. and Leighton, B. (1979) Networks, neighborhoods, and communities: approaches to the study of the community question, *Urban Affairs Quarterly*, 14, s. 363-390.
- Whyte, W. H. (1988) *City: Rediscovering the Center*. New York: Doubleday.
- Wirth, L. (1938) Urbanism as a way of life, in: R. Sennett (Ed.) *Classic Essays on the Culture of Cities*, s. 143-164. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Yancey, W. L. (1971) Architecture, interaction and social control, *Environment and Behavior*, 3, s.3-21.
- Zehner, R. B. (1977) *Indicators of the Quality of Life in New Communities*. Cambridge, MA: Ballinger.